

September 1789

Bezoek op La Vernhie

De ruiter die stapvoets zijn wijngaard inreed kende Jean-Pierre Vernhie niet. De hoefslag van het paard op de verlaten verharde weg vanuit Port de Ganhac had hij wel al van ver gehoord.

Jean-Pierre legde de snoeischaar neer. Hij rechte zijn pijnlijke rug en vroeg zich af wie hem zo laat op de middag, op zijn afgelegen landgoed, in deze uithoek van de vallei van de Cère wilde komen opzoeken. Er was weinig ruimte voor bezoek nu de wijnstokken geplukt waren en gesnoeid moesten worden. Er moest gewerkt worden en er was geen tijd voor kletsgraag bezoek van een buurman. Hij verwachtte dus niemand.

Maar misschien was de ruiter op weg naar de molen *La Tourte* of de buitenplaats Masenguiral aan de overkant van de beek Orgues, die verderop de weg kruiste. De landgoederen grensden aan het landgoed La Vernhâ waarop het grote huis stond dat betere tijden had gekend.

De ruiter kwam dichterbij. Hij hield zijn paard, een schimmel, in toen hij naast hem stond. Zijn zijden kostuum was geheel zilverkleurig.

Hij nam met een zwierige zwaai zijn driekantige zilverkleurige fluwelen hoed af en boog licht naar Jean-Pierre. Hij sprong van zijn paard af en klopte het bezwete dier op de hals.

Jean-Pierre huiverde onwillekeurig – hij herkende iets in de man. Hij zag dat de vreemdeling een olijfkleurige huid had, evenals hijzelf en zijn ogen waren ook grijsgroen. Hij had een langwerpige gezicht dat omkranst werd met blonde krullen en hij had een lange smalle neus, evenals hijzelf. De man was niet groot, maar goed gebouwd met brede schouders, smalle heupen en sterke benen die in kniehoge zwartleren laarzen staken. Het zilver van zijn sporen glom in het late zonlicht. Jean-Pierre zweeg. Er waren wel meer mensen die een gelijkenis vertoonden. De vreemdeling, die hem dus bekend voorkwam, zag er in elk geval rijk gekleed uit. Wat zocht zo'n voornaam uitziende man in het achtergebleven en verpauperde Ganhac?

Jean-Pierre lichtte zijn strooien zonnehoed op en veegde met zijn mouw klam zweet van zijn voorhoofd. Hij keek de onbekende vragend aan. Wie in hemelsnaam kon deze man zijn?

‘U bent Jean-Pierre Vernhie op de buitenplaats *La Vernhâ*’, begon de man. Hij sprak Frans. ‘U moet Jean-Pierre Vernhie zijn.’

‘*La Vernhie*’, antwoordde Jean-Pierre knorrig. ‘Vroeger was het De Vernhâ. Ik ben Jean-Pierre Vernhie.’

De vreemdeling knikte.

‘Ik ben naar dit domein verwezen.’ Hij maaide een arm rond, wijzend op de tekenen van verval. De beduidend kleinere wijngaardenier in zijn boeren werkplunje, slikte. Hij bekeek de man achterdochtig. Een vreemdeling op zijn land op het eind van de druivenpluk, dat voorspelde niet veel goeds.

De ochtend was zoals altijd begonnen met de dominante roep van de haan en het getok van de scharrelende kippen, tezamen met het vermoeid klinkende gefluit van de vogels in de kalende bomen, die van tak naar tak opvlogen en sprongen. Gewoontegetrouw had Jean-Pierre de luiken van de keukenramen geopend. Over het dal lag een grondmist die later die dag zou optrekken. Er klonken de gebruikelijke landelijke geluiden. Een enkele keer scheerde een krijzende buizerd hoog in de lucht voorbij. Het was begin oktober. De zon stond laag aan de horizon en het was warm.

Er waren die ochtend bij het verlaten van zijn huis drie kraaien tegelijkertijd rechts van hem opgevlogen en in de braamstruiken langs de beek *d'Orgues* bij de molen *La Tourte* verdwenen. Kraaien voorspelden in dit jaargetijde ongeluk. Jean-Pierre was anders dan vele van zijn streekgenoten echter niet bijgelovig.

De zomer was ongewoon warm geweest en de najaarsregen had dagen aangehouden. Dit jaar leek werkelijk alles mis te gaan. De wingerds wilden niet ‘pakken’ op de doordrenkte grond. Er was nauwelijks iets te enten geweest. Alles in de vallei van de Cère leek sinds de verkoop aan de kroon in 1738 te zijn verdoemd.

Jean-Pierre had al wekenlang niet goed geslapen. Hij had gedroomd dat hij zijn landerijen moest gaan verkopen. Een ramp!

Hij teerde nog niet in met zijn geld. Drie kraaien waren in de vroege ochtend rechts van hem opgevlogen en nu verscheen er een vreemdeling op zijn land! Er moest onheil boven zijn hoofd hangen! Jean-Pierre was op zijn hoede.

‘Ik kom u de broederlijke groeten van ‘*La Sagesse*’ brengen.’ De man zette zijn inleidende gesprek voort. De tijd van handelen is angebroken.’

Jean-Pierre pakte zijn schoffel op en ging er ongemakkelijk op leunen. *De onbekende viel wel met de deur in huis!* Hij nam de man van top tot teen onderzoekend op.

‘En met wie mag ik dan wel de eer hebben, dat u mij broederlijke groeten komt overbrengen?’ Hij sprak in het voor noorderlingen moeilijk verstaanbare Occitaanse patois. Maar de vreemdeling leek hem te verstaan,

trok een verzegelde envelop uit een binnenzak van zijn jas en overhandigde deze aan de verbouwereerde wijngaardenier. Die moet ik u persoonlijk overhandigen.'

Jean-Pierre nam de brief aan en verfrommelde hem zowat, zo nerveus was hij geworden.

De gebruikelijke achterdocht van de streekbewoners moest nu toch plaats maken voor de aangeboren gastvrijheid van de landmensen. Er werd hem een persoonlijke boodschap gebracht. Je kon de brenger niet zomaar weg sturen. Hij was verplicht hem in zijn huis te ontvangen.

'De vrouw is in huis. Komt u mee.' Hij veegde zijn handen af aan de rode doek die hij om zijn hals geknoopt had. Er hing een druppel aan zijn neus.

De loslopende ganzen en kippen op het erf fladderden luid kwakend en tokkend voor hen uit. De duiventil in de vorm van een toren op zes pilaren stond op enige tientallen meters van het huis. De duiventil, een privilege van de adel en hoge geestelijkheid, had zijn beste tijd gehad en was zwaar verwaarloosd.

De pilaren van het bakstenen vogelhuis waren gescheurd en de vloer van de *pigeonnier* werd gestut door ruwe boomstammen. De vogels vlogen af en aan. Ze werden nog steeds beschouwd als een 'verheven' diersoort. Duivenpasteitjes waren een delicatessen.

Duivenvlees, -bloed en -lever werden als huismiddel gebruikt tegen geelzucht, haaruitval, struma en gezwellen. De plattelandsbevolking leefde volgens de eeuwenoude gewoontes en geloofde daarin.

Het huis waar Jean-Pierre zijn ongenode gast mee naar toenam was een hofstede. Het bestond uit het hoofdgebouw en twee zijvleugels die daar haaks op stonden en daardoor een hoefijzer vormden. De twee benen van het hoofdgebouw werden met elkaar verbonden door een dikke natuurstenen muur.

Boven de openstaande poort gaf de sluitsteen het jaartal 1573 van herbouw aan en de poort gaf toegang tot de *cour*, waar in het midden een fontein van natuursteen stond. '*Vreemd*', dacht Jean-Pierre, '*de honden slaan niet aan!*' Ze passeerden de kennel, waar de honden kwispelstaartend tegen het hek opsprongen. '*Vreemd, normaal blaffen zij bij het minste of geringste dat zij niet kennen.*'

De vreemdeling trok zijn paard aan de teugel achter zich aan en bond hem vast aan een steunpilaar van de overdekte veranda, aan de linkerzijde van het woonhuis. Naast de pilaar stond een trog met water. Het dier was dorstig en begon meteen te drinken.

De man keek keurend om zich heen. Het huis was een *manoir*, een huis van edelen met de gebruikelijke opstallen. Op de hoeken aan de voorzijde van het hoofdgebouw stonden twee vierkante torens met hoge smalle vensters. Twee trappen aan weerszijde leidden naar een klein bordes in het midden van de *manoir*. De balustrades langs de trappen waren verweerd. Boven de brede deur was een gebeeldhouwd familiewapen aangebracht.

Het gebouw was duidelijk sinds lang niet onderhouden en het was ooit met de familie en hun personeel volledig bewoond geweest. Alles wees er op dat er thans geen personeel meer was. Maar het huis oogde niet desolaat. De muren waren begroeid met klimop dat, zo te zien, kortgeleden gesnoeid en winterklaar gemaakt was. De luiken voor de vensters waren fris geschilderd maar op het mansardedak van het woonhuis ontbraken een paar van de traditionele *lauzes*.

Jean-Pierre zag de vreemdeling kijken.

‘Wij schamen ons er niet voor’, zei hij ongevraagd.

De vreemdeling keek hem vriendelijk aan.

‘Dat zou pas beschamend zijn, als u schaamte zou hebben.’

Cathérine, de vrouw van Jean-Pierre, had hen door de poort aan zien komen lopen en had haastig haar binnenmutsje opgezet. Haar man kwam met een in deftig kostuum, met rijlaarzen tot aan zijn kniebroek, geklede onbekende naar huis! Alle kleding van de onbekende was onberispelijk van zijn kanten manchetten tot aan zijn kanten jabot. Maar wat opvallend! Het kostuum van de onbekende man was van top tot teen zilverkleurig. De stof leek op zijde, maar dat was het niet. Het was van een fabrikaat dat Cathérine niet kon thuisbrengen.

Het was lang geleden dat zij en Jean-Pierre een voornaam personage op bezoek hadden gekregen. Zelf gingen zij nog maar sporadisch op bezoek bij bevriende families in de buurt. Er waren nauwelijks nog landjonkers over.

De mannen liepen de korte trap op naar de voordeur op de woonetage.

De deur werd met een zwaai opengemaakt. Cathérine bekeek de vreemdeling nieuwsgierig, van top tot teen. Zo’n voorname heer met een raspaard aan de teugel! Dat moest stof tot praten geven met de buurvrouwen langs de rivier en de familie in de gehuchten. Zo’n bezoek bleef niet lang onopgemerkt! Maar wat leek de man op haar Jean-Pierre en hun zoon!

De vreemdeling bleef verrast even stilstaan toen hij de ingetogen geklede, elegante kaarsrechte vrouw in de deuropening zag. Aan haar was te zien dat ze in haar jonge jaren een aantrekkelijke verschijning was

geweest. Nu zag zij er in haar verouderde jurk te oud uit voor haar leeftijd. Haar hals en polsen droegen geen opsmuk van juwelen. Haar optreden verraadde haar afkomst. Zoals hij ook bij de heer des huizes waarnam.

Hij groette met een gracieuze buiging en een zwaai van zijn driekantige hoed. Jean-Pierre liet de onverwachte gast voorgaan het huis in. De onbekende trok zijn handschoenen uit. Hij deed ze in een binnenzak van zijn korte jasje.

De onbekende heer stelde beleefdheidsvragen met de ernst en gracieuze hoffelijkheid die een welopgevoede edelman betaamde. Cathérine lachte de beminnelijke vragen quasi verlegen weg. Hij was een heer die vrouwenharten sneller liet kloppen.

Het was koel in het huis. Het plafond bestond uit zware eeuwenoude, beschilderde draagbalken, op een paar decimeter afstand van elkaar bevestigd. Daartussen was gestuct. Aan een balk in het midden van de kamer hing aan een ketting de lamp. Het interieur ademde het erfgoed van verdwenen grandeur uit.

De vloer bestond uit vierkante blauwe en bruine plavuizen, die ooit gepolijst waren geweest, maar nu afgesleten. De diepte van de schouw over de gehele korte zijde van de woonkamer, gaf plaats aan twee comfortabele fraai gemodelleerde zeer oude stoelen met zijden kussens. In het midden van de haard hing een gepoetste roodkoperen ketel aan een zware *baal*. Een smeulend vuur hield de inhoud van de ketel aan de kook. Het vertrek had een aantal groenglazen kruisvensters, die uitkeken op de voorhof. De hardstenen buitenornamenten met familiewapen boven de lateien herinnerden eveneens aan de vergane grandeur.

De natuurstenen muren waren een meter dik. De luiken stonden open. In het diffuse najaarszonlicht dansten stofjes in de lichtbanen. Aan de muren hingen in vergulde lijsten oude geschilderde familieportretten. De onderlinge gelijkenissen waren opvallend.

Er stond een glanzend gepolijste met ebbenhout ingelegde tafel in het midden van de kamer, haaks tussen de twee vensters. Aan de lange zijde stonden twee banken met een halfhoge rug met ingelegde geometrische figuren.

Tegenover de deur stonden een gebombeerd schrijfkabinet en een orgelgebogen kabinet waarvan de dubbele deursopbouw tot bijna aan het plafond reikte. De panelen en de vele laatjes waren ingelegd met marqueterie van schildpad en hadden bronzen handgrepen.

Op het schrijfblad lagen oude mode tijdschriften. Tussen de twee meubelen stond een met ebbenhout ingelegde console, waarop een

tweedelige spiegel met een vergulde barokke lijst pronkte. Op de console stond ook een oude pendule.

Het interieur straalde een grandeur uit die voorbij was.

Cathérine ging op de grote met ebbenhout ingelegde stoel in de haard zitten. Sinds eeuwenoud gebruik was er in elk huis in de haard een stoel, als exclusief recht voor de vrouw des huizes.

Het was een publiek geheim dat veel bewoners van Occitanië daarin het kostbare zout, het geld, de familiepapieren en juwelen opborgen.

De familiepapieren waren dikwijls eeuwenoude notariële aktes van erfenissen, grond- en huiseigendom, huurovereenkomsten met pachters of overdracht van ander bezit.

De vreemdeling kende het gebruik van deze *zoutstoel*. Het was hoogst onbeschoft als een belastinggaarder de vrouw des huizes zou vragen uit haar stoel op te staan en de zitting open te klappen. Het was een wijdverbreide *coutume* in de streek en geen ambtenaar zou het wagen daar inbreuk op te maken.

De vreemdeling keek Cathérine vriendelijk aan.

‘Ik ben geen belastinggaarder, mevrouw. Ik kom met een boodschap voor uw man.’

‘Toch neem ik graag het zekere voor het onzekere. Ik zit graag waar ik zit’, antwoordde Cathérine adrem. Ze duwde een weerspannige blonde lok terug onder haar kapje.

Jean-Pierre voelde zich ongemakkelijk. Hij wees de man een zitplaats op de bank. Hij lachte vriendelijk en nam plaats in de hoek naast het raam. Hij kwam heel ontspannen over.

Jean-Pierre legde zijn zonnehoed op de tafel, schudde zijn halflang donkerblond krullend haar, waste zijn handen in de lampetkan en veegde zijn handen af aan zijn halsdoek. Hij haalde uit een la van het buikkabinet een zilveren snuifdoos en bood de vreemdeling een snuif tabak aan. De onbekende man weigerde beleefd. ‘*Wie was die man!?*’ Niet wetend wat hem te doen stond, draaide hij aan zijn snorpunten.

Wat moest hij de vreemdeling aanbieden? De walnotenlikeur van de streek, of een glas zelf gebrouwen rode of witte wijn uit zijn voorraad? Het heldere water in de kristallen karaf op de voorraadkast naast de haard, uit de bron op zijn land? Of het zelf gebakken brood met zelfgemaakte ganzenpaté, of de smakelijke streekkaas? Moesten ze de *tripe* uit de streek op tafel zetten?

Cathérine verbrak de spanning.

‘Onze gast wil vast van onze walnotenwijn proeven’, riep ze. Hij zal er

van genieten en van het brood en onze paté smullen. En daarna zal hij ons vertellen wat hem hier heen voert.'

Het was streekgebruik dat gasten een maaltijd werd voorgezet. Ze stond op, haalde uit de orgelgebogen kabinetkast een damasten tafellaken met ingeweven wijnranken en het familiewapen en spreidde het half over de tafel uit. Uit een aangrenzend vertrek kwam zij terug met een tinnen bord, een paar kristallen glazen en een grote karaf donkerbruine walnotenwijn. Ze zette het op de tafel voor de gast.

'De meeste glazen zijn lang geleden gesneuveld, heer', zei zij. Maar het klonk niet als een verontschuldiging, eerder als een huishoudelijke mededeling.

De man lachte haar minzaam toe, maar gaf geen commentaar. Op het tin was nog vaag zichtbaar dat er eens een familiewapen in gegraveerd was. Ze schonk drie glazen wijn in. Het zware overheersende aroma van de walnoten en kruiden vulde de ruimte.

'Hij is echt een heer!' Cathérine pakte haar waaier en verschool zich erachter. Ze gaf de vreemdeling een verstolen glimlach. Maar ze kon niet ontkennen dat zij op haar hoede was. De licht getinte man had opvallend warme bruine ogen en asblond krullend haar, kortom hij was van een volmaakte schoonheid!

De onverwachte gast snoof aan het donkerbruine vocht en nam een teug. Hij hield de slok enige tijd vast in zijn mond, begon te glimlachen, slikte hem door en sprak zijn waardering ervoor uit.

'Het ruikt niet alleen heerlijk kruidig', merkte hij op, 'maar het smaakt ook werkelijk vol naar walnoten.' Hij genoot er zichtbaar van.

Cathérine knikte beleefd. Uit de broodkast naast de haard pakte zij een ronde houten plank, een stokbrood, een aardewerk pot met ganzenpaté en een homp streekkaas. Ze zette het voor hem neer en gaf hem een lepel en mes. 'U hebt natuurlijk geen lepel en mes bij u?'

De vreemdeling schudde zijn hoofd. Hij had die belangrijke attributen niet bij zich.

De man begon met smaak te eten.

'Hij heeft een brief voor mij, van *'La Sagesse'*.'

Jean-Pierre legde de verzegelde envelop op tafel en schoof hem van zich af.

'Maak dan open, man! Het zal beslist een belangrijk bericht bevatten. Ze sturen toch niet zo maar een rijk gekleed heerschap naar ons toe!'

Cathérine had Jean-Pierre in het patois aangesproken. De streektaal die een mengvorm was van Occitaans, Spaans en Latijn. Voor de Fransen uit

het noorden was het nauwelijks verstaanbaar. Terwijl Cathérine sprak, knikte de vreemdeling instemmend. Hij bleek hun taal te verstaan!

Jean-Pierre ging op de bank tegenover de etende man zitten. Hij verbrak het rode lakzegel van de verkreukelde brief.

‘En?’ Cathérine kon haar nieuwsgierigheid niet bedwingen. Jean-Pierre bleef geruime tijd stil naar de brief staren, alsof hij niet lezen kon.

‘En?’ drong zijn vrouw nog eens aan.

‘Er staat geschreven dat we tot handelen overgaan’, bracht Jean-Pierre eindelijk uit. ‘We gaan in opstand komen.’

‘Tegen wie? De graafschap is een halve eeuw geleden verkocht aan de Franse koning. We kunnen alleen tegen de Franse kroon in opstand komen. Er is geen graaf meer. En die rover De Castelnau, laat staan de roversbenden overal, kunnen we niet de baas.’

‘Dat staat met zoveel woorden in de brief ‘...tot handelen overgaan.’

De vreemdeling had zijn mes neergelegd, pakte een zakdoek uit zijn mouw en veegde zijn mond af. Vervolgens vouwde hij de zijden doek secuur op en stopte hem terug in zijn mouw. Hij keek ontspannen en geïnteresseerd naar de reactie van de gastheer en schoof het bord en de plank met het restant brood naar het midden van de tafel.

‘U bent lid van ‘*La Sagesse*’. U moet handelend gaan optreden’, zei hij neutraal. Zijn stem klonk helder als kristal.

Jean-Pierre keek hem onderzoekend aan.

‘Wie zegt mij dat deze brief niet een vervalsing, een valstrik is?’

Het waren roerige tijden en Jean-Pierre had verhalen van verraad gehoord. Er werd op grote schaal op konijnen en hazen gejaagd, wat verboden was. Tot op heden waren weinig mensen gesnapt. Maar als een stroper betrapt werd, wachtte hem de galg. Een gepakte oproerling werd er domweg van beschuldigd een onverlaat of revolutionair te zijn.

‘Zou ik, zou één van mijn medebroeders, een eenvoudige landheer in de vallei van de Cère een loer draaien? Monsieur Vernhie denk na. Wij kennen de begrippen Wijsheid, Kracht en Behoud. Zou iemand u of de uwen een strobreed in de weg leggen?’

Jean-Pierre kruiste de blik van zijn vrouw en keek naar zijn bezoeker. De man kon niet zomaar de drieslag ‘Wijsheid, Kracht en Behoud’ opdreunen zonder zelf tot de uitverkoren kring te behoren.

‘Er zijn er anders genoeg die dat wél willen. Maar u komt mij een verzegelde brief brengen, wij ontvangen u in ons huis en geven u te eten en te drinken. Maar wie u bent hebt u nog steeds niet verteld. Misschien bent u wel een spion van de heren op kasteel De Castelnau.’

Hij bleef achterdochtig richting de vreemdeling.

‘Wij vertellen altijd wie we zijn, als we in een andere streek onaangekondigd op bezoek gaan’, voegde Cathérine er vriendelijk aan toe.

Ze keek haar man aan. Het was inderdaad nog nooit vertoond dat een vreemdeling, zonder zich bekend te maken, zomaar in huis ontvangen werd. Maar wat leek die heer op haar man en zoon!

‘Ik weet wie de heren van Le Moulicou waren...’

‘...wat hebt u met ons Moulicou te maken?’ Jean-Pierre viel scherp uit. Hij werd niet graag aan het echec in het verleden van zijn *familhà* herinnerd.

‘Wie bent u!? Wat wilt u? U brengt een brief, bent rijk gekleed, berijdt een kostbaar raspaard en ik weet nog steeds niet wie u bent!’

De vreemdeling begon minzaam te glimlachen. Hij keek het oudere echtpaar een voor een aan en nam een slok van de walnotenlikeur. ‘U en ik cher frère Vernhie zijn door onze gemeenschappelijke voorgeschiedenis neven van elkaar...’

‘...mijn huis uit!’

Jean-Pierre voelde zich niet eerder zo belazerd, zo geschoffeerd als nu door deze vreemdeling. Waar wilde die man op afsturen? Zijn familie woonde in Lavaysse, in La Bénéchie, maar geen van hen had een noordelijk accent.

De man was beslist een indringer, een spion! Het was duidelijk een valstrik die gespannen werd. Een vreemdeling die van de Broederschap ‘*La Sagesse*’ in het aan Ganhac aanpalende stadje Biars met een verzegelde boodschap kwam? Dat was onmogelijk. Zijn *familhà* zou een hem bekende broeder met een boodschap naar hem sturen. Maar geen vreemdeling.

De vreemdeling pakte zijn elegante driekantige hoed van de tafel en ging staan. ‘Ik heb de brief overhandigd. Wij zijn verenigd in de broederschap, broeder Jean-Pierre. Ik ben benaderd door de loges in het zuiden van uw land om het verzet te organiseren... om de koninklijke familie in Parijs op andere gedachten te brengen...’

Cathérine keek de vreemdeling ongelovig aan. Jean-Pierre kromp ineen. Dit was niet waar! De Broederschap streefde geweld niet na. Dat was sinds haar bestaan nooit gebeurd. Het was nog maar een paar maanden geleden, op 14 juli, dat een oproerige hongerige volksmenigte de gevangenis in Parijs, de Bastille, bestormd had en neergehaald. Maar dat was gebeurd door een ongecontroleerde mensenmassa, die hiermee de start gaf van de gewapende opstand, het bloedvergieten, en de regering van volksmenners. De Broederschap had hier niet de hand in gehad. Het gebeuren in het verre noorden had pas weken later het zuiden bereikt en voor toegenomen

onrust gezorgd.

De vreemdeling ging weer zitten en roffelde een negenslag op de tafel. Hij keek zijn gastheer strak aan.

‘Gelooft u mij nu? Ik ben lid van de *familhà*.’

‘Vertel mij dan wat uw naam is!’

De onbekende man schudde langzaam zijn hoofd.

‘Het is beter als u mijn naam niet kent.’

‘Geheimzinnigheid alom’, riep Cathérine verrukt uit. Ze klapte in haar handen omdat het allemaal zo spannend klonk.

Jean-Pierre aarzelde een moment.

‘Goed dan’, zei hij na enige minuten van stilte. ‘U wilt of durft uw naam niet te noemen. Ik moet u, en ik kan niet anders dan u, op uw woord geloven. Maar hoe wilt u dat plan aanpakken!?’

‘Ja’, riep Cathérine enthousiast, ‘hoe wilt u dat inkleden!?’

De boodschapper keek het echtpaar beurtelings bedachtzaam aan.

Het leek erop dat hij woorden zocht om zijn antwoord te formuleren. Cathérine pakte de karaf walnotenwijn en schonk zijn glas nog eens vol. Hij nipte eraan en klakte met zijn tong. ‘Een prima drankje. En u hebt het zelf gestookt?’ Hij omzeilde de vraag.

‘Wij brouwen al eeuwenlang walnotenwijn en likeur. Maar er is geen afzet meer’, antwoordde Jean-Pierre. ‘De gereedschappen liggen werkloos in de fabriek. Onze voorraad is voor eigen gebruik.’

De vreemdeling nam nog een slok van de wijn, kuchte, pakte de zakdoek uit zijn mouw, wreef over zijn mond en keek de man en vrouw toen beurtelings aan.

‘Op de eerste plaats behoren de Capets niet tot de *familhà*.’

‘Toch hebben zij onze *familhà* niet met de Protestantisten uit de zestiende eeuw vereenzelvigd’, merkte Jean-Pierre op.

Cathérine kon haar nieuwsgierigheid niet bedwingen. Ze had haar waaier neergelegd en wreef ongeduldig in haar handen. Ze staarde de man nieuwsgierig aan. Zij kon zich nauwelijks inhouden.

‘Ik begrijp dat u de koning zélf een lesje wilt leren? Is dat niet ongerijmd!’

‘*Ils est un roi fainéant*. Hij is een luie koning.’

De vreemde gast fluisterde, maar zijn stem leek op vers gif. ‘Het hof moet een lesje worden geleerd.’

Jean-Pierre knikte bevestigend.

‘Het is ongerijmd dat edelen uit het gehele land naar het hof in Versailles worden gehaald, hun landgoederen verwaarlozen, de bevolking

uitzuigen en, op kosten van de bevolking, hun tijd in ledigheid, gulzigheid en uitspattingen verdoen.’

Iedereen in het land kende de werkelijkheid van het hof.

Hij schonk de lege glazen vol en nam de man nog eens secuur op. Ja, de onbekende was betrouwbaar moest hij concluderen. Zijn gezicht stond ernstig en sereen. Hij oogde niet achterbaks. En, wat hij zei was waar.

De koning was een luie koning, een graaier, zoals alle anderen een hedonist, die alleen aan plezier dacht. Hij verwaarloosde de belangen van zijn land waardoor de schatkist leeg was. De aankoop van de burggraafschap Turenne waar zij burgers van waren, was de druppel geweest die de staatsfinanciën hadden genekt. Maar de hebzucht van de vorst, zijn adellijke kliek en de onkunde van de politici kenden geen grenzen. Jean-Pierre was regelmatig geconfronteerd met getuigenissen van burgers die geprovoceerd en geschoffeerd werden door de niemand ontziende nieuwe elite die de landhuizen en de hôtels in de grote steden had betrokken. Het waren burgers die adellijke titels en de voorrechten van verarmde edelen hadden gekocht.

Nu werkten vele adellijke lieden als boer en boerin, als pachter op wat eens hun eigen grond was geweest. Zij leefden in armoedige *bories*, kleine boeren behuizingen. Sommigen edelen hadden voorvaderen die tot de *família* hadden behoord. Maar gedurende opvolgende generaties was die wetenschap in vergetelheid geraakt.

Zijn eigen familiegeschiedenis was Jean-Pierre met de paplepel meegegeven. Zijn vader en grootvader waren trouw aan hun grond en onvermurwbaar om het leven op hun landgoed, temidden van hun pachters, te verruilen voor een leeg bestaan aan het hof in Versailles.

Maar er waren geen pachters meer...

Jean-Pierre keek zijn vrouw en de vreemdeling om beurten aan.

‘Ik begrijp dat er voor mij een taak is weggelegd – anders wordt een man zoals u niet met alleen maar een oproep naar mij toegestuurd.’

De briefbrenger keek hem aan en begon opnieuw breed te glimlachen. ‘U weet, in onze Broederschap geldt: alleen als uw vrouw toestemming geeft, mag u handelend gaan optreden.’

Jean-Pierre begon te grijnzen. Zijn ogen kruisten opnieuw die van Cathérine.

‘Hij heeft mijn toestemming niet nodig. Ik ben een geboren Bénéchie en ingewijde. Ik sta voor wat wij staan!’

Cathérine keek haar man aan. Er hing een druppel aan zijn neus. Dat was een familiekwaal: een eeuwig druppelende neus. Ze ergerde zich er niet

meer aan.

‘Ik weet dat Jean-Pierre en zijn broeders de capaciteiten hebben om mee te helpen dat geldverslindende koningshuis een les te leren.’

Jean-Pierre vermoedde dat zij van de gebeurtenissen met de corrupte landmeters in 1766 wilde gaan vertellen en schudde waarschuwend met zijn hoofd. Cathérine slikte even en zag van dat verhaal af. Misschien had de vreemdeling er al van gehoord... In de streek bleef niet veel achter gesloten deuren...

Cathérine kreeg een herinnering van wat er in 1766 gebeurd was.

Een voormalig consul van Ganhac en twee gedeputeerden hadden in februari 1738 in de nabije abdijstad Beaulieu-sur-Dordogne beraadslaagd over de ontstane situatie. In een de brief op de 24e van die maand aan de Statenleden van Turenne smeekten zij: *‘...de inwoners van Ganhac, willen u dringend vragen om te bewerkstelligen af te zien van de nieuw opgelegde hoge belastingen.*

Ze benadrukten dat de bevolking graag onder het bestuur van de hertog van Bouillon wilde blijven. *‘...dat het toen zoveel beter was...’*

Er werd met schande gesproken over de laatste burggraaf die door zijn gokverslaving zoveel schulden had gemaakt, dat hij zich genoodzaakt had gezien om zijn eeuwenoude familiegoed aan de Franse kroon te verkopen. ‘Door de hebzucht en het lege leven van die man zijn duizenden van zijn onderdanen in het verderf gestort. En we zijn er niet beter van geworden...’, werd er eerst besmuikt en later luidop gezegd. De inwoners van de burggraafschap werden vanaf de verkoop over één kam geschoren. Het aloude systeem was in totale chaos komen te verkeren. De adellijke heren, de grondeigenaren, maar in het bijzonder de pachtboeren vroegen dringend om herzieningen.

Men meende gehoor te vinden bij de voormalige feodale notarissen, belastingspecialisten bij uitstek. Men oefende druk op hen uit om de lijsten van vroegere belastingtaxaties op tafel te leggen.

De notarissen zagen hun kans schoon en de ‘specialisten’ vroegen te hoge legeskosten. Hun abjecte gedrag verhoogde de ellende alleen maar en de volkswoede onttaardde in gewelddadigheden en rellen.

Het merendeel van de inwoners van Ganhac bleef zich verzetten. De ongeregelheden kregen een hoogtepunt tussen 1766 tot 1774. De landeigenaren, waaronder de kloosters, droegen landmeters en taxateurs op om herberekeningen van hun grondgebied te maken.

Een vanouds aan de adel verplichte notaris, Jean-Baptiste Rouan die in Port de Ganhac woonde, werd met de leiding van de taxaties belast. Hij was niet alleen door grondeigenaren in Ganhac benaderd, maar ook door

de hoge en lagere clerus en baron De Castelnau in Bretenoux, die grond in Ganhac bezat.

Landmeter Rouan werd als toezichthouder aangewezen. Valrivière, een burgerman, die een pachter was van de abdij van Beaulieu-sur-Dordogne en Jean Dupéré, die bestuurslid van die abdij was, werden zijn assistenten.

Er bestond geen twijfel aan: de berekeningen waarmee zij kwamen, waren vervalst. De corrupte landmeters hadden berekeningen gemaakt die ten gunste van de hoge heren uitvielen. De grondbelasting voor de boeren en pachters werd verdubbeld.

Het was alsof er, bij het bekendmaken daarvan, een brandalarm was afgegeven. Het gistte overal van boosheid en machteloosheid.

Het omkoopbare drietal werd door de boze burgers uitgejouwd, maar zij haalden hun schouders er voor op. Hen kon niets gebeuren.

De 20-jarige tweelingbroers Jean-Pierre en Jehanneau van het domein La Vernhie beraamden een list. De verbolgen landjonkers namen het voortouw om de corrupte landmeters aan te pakken. Het landgoed van hun vader was onevenredig zwaar belast, veel zwaarder dan in voorgaande jaren.

Tientallen boze echtgenotes, moeders en zonen uit Biars en Ganhac waren spontaan bereid mee te doen aan een actie. De vele onverlaten zouden, voor het invallen van de avond, over de oude onverharde weg van La Vernhie naar de abdij in Beaulieu door de beboste heuvels reizen. Langs de smalle holle weg groeide dicht struikgewas. Vergezeld van hun opstandige zonen hadden de vrouwen zich in het donker tussen de doornstruiken verschanst. Op het smalste gedeelte was er voor de slachtoffers geen ontkomen aan. Ze móesten in de val lopen! Rechtsomkeert maken was niet mogelijk. Voor en achter hen werden de hevig ontstelde mannen tot stoppen gedwongen.

Luidkeels maakten zij hun ongenoegen kenbaar.

Een paar van de brutaalste vrouwen trokken de landmeter Rouan van zijn paard. Na hem een paar rake klappen uitgedeeld te hebben, pakte de tweeling Vernhie de grootste boosdoener bij zijn kop en kont en tilde hem op. Onder gejoel van de omstanders jonasten zij hem. Ze wierpen de luid om hulp schreeuwende man in een dichte doornhaag. Rouan kwam ongelukkig terecht. Hij kneusde zijn knieën, scheurde zijn kleren en bloedde uit vele schaaf- en krabwonden in zijn gezicht en op zijn handen. Vloekend en kermend van pijn en schrik krabbelde hij uit de struiken tevoorschijn en probeerde tevergeefs een heenkomen te zoeken. Maar hij werd terug de struiken ingejaagd.

Zijn maat Valrivière werd door een, op goed geluk geworpen, forse steen in zijn rug geraakt. Hij viel over de nek van zijn paard en werd er vanaf getrokken. Het geluid van scheurende kleren en zijn gekrijs, werd overstemd door het geschreeuw van de vrouwen en het gescheld van de mannen.

Valrivière werd geschopt en geslagen maar raakte niet ernstig gewond. De opgekropte woede van de bedrogen mensen was nauwelijks te stoppen. Dupéré, het in wezen onschuldige hulpje van Rouan, werd geschopt, gekrabd en geslagen.

Iemand stak een fakkel aan. De lange manen van zijn paard werden door een paar raddraaiers ruw afgeschoren.

Verblind van woede knipten zij de krijsende Dupéré in het wilde weg kaal en knipten *en passant* ook maar de staart van zijn paard af. Bij Dupéré liep het bloed in straatjes van zijn gezicht. De onverlaten waren weinig zachtzinnig te werk gegaan.

Jean-Pierre, die de woede-uitbarsting had geleid, was voldaan. ‘Dit moet een les voor de heren zijn’, riep hij de op wraak beluste mensen toe. ‘Voortaan zullen zij naar eer en geweten land opmeten! Laten we naar huis gaan!’

Voldaan over het voorbeeld dat zij gesteld hadden, lieten de ‘verhaalhalers’ de onthutste slachtoffers achter.

De tweeling Vernhie liep de korte afstand naar huis terug.

‘Zo ga je niet met mensen om’, zei Jean-Pierre.

‘Je bedoelt... zo ga je wél met belastingdieven om’, antwoordde zijn broer. ‘De heren landopmeters verbeelden zich teveel.’

‘Juist, corruptie is de grootste vijand van een eerlijk landsbestuur.’

‘Die mannen zijn slechts de pionnen in een verrot systeem’, zei Jehanneau verongelijkt. ‘We moeten bij de hoge heren zijn, die houden de hand- en spandiensten in stand.’

‘Geloof mij broer, eens zullen wij de wereld beter achterlaten dan toen wij erop kwamen.’

Jehanneau begon wrang te glimlachen.

‘En wij zouden daarvan het voorbeeld moeten geven? Daar ziet het voorlopig niet naar uit, zolang de uitbuiters in het noorden van het land de regie over het zuiden hebben.’

‘Maar als wij kans zien om het systeem te veranderen...’

‘...zullen wij nog altijd niet het paradijs op aarde hebben...’ vulde zijn broer aan.

Jean-Pierre keek nors voor zich uit. Hij deed er verder het zwijgen toe.